

Markedsrådet

Markedsrådets avgjørelse 27. februar 2025

Sak: 2024/1754
Klager: Oslo Håndverksdestilleri AS
Innklaget: Helsedirektoratet

Markedsrådets medlemmer: Selma Ilyas, Jens-Henrik Lien og Monica Viken

Sakens bakgrunn

- (1) Saken gjelder klage over Helsedirektoratets vedtak 29. august 2024 mot Oslo Håndverksdestilleri AS (heretter «Oslo Håndverksdestilleri» eller «selskapet»).
- (2) I vedtaket konkluderte Helsedirektoratet med at Oslo Håndverksdestilleri hadde brutt forbudet mot reklame for alkoholholdig drikk i lov 2. juni 1989 nr. 27 om omsetning av alkoholholdig drikk m.v. (alkoholloven) § 9-2. Det var også lagt til grunn at selskapet hadde brutt forbudet mot å dele ut alkoholholdig drikk til forbruker i markedsføringsøyemed, jf. alkoholloven § 8-6a.
- (3) Oslo Håndverksdestilleri er ifølge Enhetsregisteret et norsk selskap som produserer og selger alkoholholdige drikker. Selskapet har blant annet produsert produktet som denne saken gjelder, «OHD Pink Gin», i anledning prinsesse Märtha Louise og Durek Verretts bryllup i august 2024.
- (4) Bakgrunnen for saken er at Helsedirektoratet 27. juni 2024 mottok en henvendelse fra alkovettorganisasjonen Av-og-til. Organisasjonen oppfordret Helsedirektoratet til å vurdere om blant annet OHD Pink Gin brøt alkohollovens reklameforbud. På bakgrunn av henvendelsen og opplysninger som var kommet frem i media, besluttet Helsedirektoratet å opprette tilsyn med Oslo Håndverksdestilleri.
- (5) OHD Pink Gin ble lansert av Oslo Håndverksdestilleri på Vinmonopolet 8. mai 2024. Produktet hadde opprinnelig en etikett med prinsesse Märtha Louise og Durek Verretts monogram, og informasjon om at ginen var laget til deres bryllup.
- (6) Den 24. juni 2024 ble det avholdt en «eksklusiv lansering» av prinsesse Märtha Louise og Durek Verretts «spesiallagde bryllupsdrink». Nederst på invitasjonen til arrangementet stod det «Vi gleder oss til å se deg», etterfulgt av Oslo Håndverksdestilleri,

Postadresse:

Postboks 511 Sentrum
5805 Bergen

Besøksadresse:

Zander Kaaes gate 7
5015 Bergen

Telefon: +47 55 19 30 00 post@knse.no

CASK og Fentimans logo. Lanseringen foregikk i Moestue Group sine lokaler i Bygdøy Allé 23. Gjestelisten bestod i all hovedsak av nære venner og bekjente av prinsesse Märtha Louise og Durek Verrett, noen utvalgte journalister og en aksjonær i Oslo Håndverksdestilleri.

- (7) Vinmonopolet trakk OHD Pink Gin tilbake fra markedet 27. juni 2024. Bakgrunnen var at etiketten som produktet opprinnelige var lansert med, etter Vinmonopolets vurdering, var i strid med alkohollovens reklameforbud. Ifølge Oslo Håndverksdestilleri var produktet ved en feil lansert med en annen etikett enn den som var innmeldt til Vinmonopolet. Den 8. juli 2024 var produktet tilbake på Vinmonopolet med en ny etikett, der monogrammet og informasjonen om at ginen var laget til prinsesse Märtha Louise og Durek Verretts bryllup var fjernet. Produktet har i en periode også blitt solgt med en sort teipbit på etiketten for å skjule monogrammet.
- (8) Helsedirektoratet etterspurte i brev 28. juni 2024 om en redegjørelse fra Oslo Håndverksdestilleri angående de faktiske forholdene knyttet til utviklingen av OHD Pink Gin, og kommunikasjonen i forbindelse med produktets lansering. Det ble også etterspurt opplysninger og dokumentasjon knyttet til selskapets samarbeid med prinsesse Märtha Louise og Durek Verrett. Helsedirektoratet redegjorde også for hvem alkohollovens reklameforbud gjaldt for, og mulige konsekvenser av eventuelle brudd på forbudet. Oslo Håndverksdestilleri besvarte henvendelsen i brev 15. juli 2024. Helsedirektoratet etterspurte 3. juli 2024 også en redegjørelse på det ovennevnte fra prinsesse Märtha Louise og Durek Verrett v/manager Carina Scheele Carlsen, og fikk oversendt etterspurt informasjon 5. og 13. august 2024.
- (9) På bakgrunn av opplysningene som var gitt i saken, etterspurte Helsedirektoratet i brev 16. august 2024 om ytterligere informasjon fra Oslo Håndverksdestilleri. Selskapet sendte den etterspurt informasjonen i brev 26. august 2024.
- (10) Helsedirektoratet fattet 29. august 2024 følgende vedtak:

«Oslo Håndverksdestilleri AS, produsent av OHD Pink Gin, har brutt bestemmelser om reklameforbud i alkoholloven § 9-2, jf. alkoholforskriften kapittel 14, samt alkoholloven § 8-6a.

Dette vedtaket har ingen direkte rettslige følger for Oslo Håndverksdestilleri AS på dette tidspunktet, men kan få betydning for vurderinger i eventuelt fremtidige tilfeller ved nye brudd på alkohollovgivningen, jf. alkoholloven § 6-2 nr. 1 og § 9-2.»
- (11) I vedtaket var det lagt til grunn at Oslo Håndverksdestilleri ved Helsedirektoratets brev 28. juni 2024 var varslet om at det kunne bli truffet vedtak i saken, slik at kravene til forhåndsvarsel etter lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) § 16 var oppfylt.
- (12) Helsedirektoratet vurderte at den opprinnelige etiketten til OHD Pink Gin, lanseringsarrangementet og initiativet til medieomtale av arrangementet, var massekommunikasjon i markedsføringsøyemed, jf. forskrift 8. juni 2005 nr. 538 om omsetning av alkoholholdig drikk mv. (alkoholforskriften) § 14-2. Etter Helsedirektoratets syn utgjorde disse forholdene derfor reklame for alkoholholdig drikk i strid med alkohollovens reklameforbud i § 9-2. Helsedirektoratet konkluderte også med at utdelingen av alkoholholdig drikk til forbrukere på lanseringsarrangementet brøt alkoholloven § 8-6a.

- (13) Helsedirektoratet bemerket at de påståtte overtredelsene var rettet eller opphørt på vedtakstidspunktet, og at det på daværende tidspunkt ikke forelå hjemmel til å kreve retting og fastsette tvangsmulkt/forhåndsfastsatt tvangsmulkt etter alkoholloven § 9-4. Vedtaket hadde som følge av dette ingen direkte rettslige følger for Oslo Håndverksdestilleri på daværende tidspunkt, men kunne få betydning for vurderinger i eventuelle fremtidige saker ved nye brudd på alkohollovgivningen.
- (14) Oslo Håndverksdestilleri påklaget vedtaket 27. september 2024. Helsedirektoratet fant ikke grunn til å omgjøre vedtaket og oversendte klagen med innstilling 11. november 2024 til Markedsrådet for behandling. Partene ble deretter gitt frist for eventuelle merknader i saken.

Anførsler

Oslo Håndverksdestilleri AS har i det vesentlige anført:

- (15) Oslo Håndverksdestilleri anfører at Helsedirektoratets vedtak er basert på uriktige opplysninger, og slutninger som er basert på et begrenset og feilaktig faktagrunnlag. Det er uklart for selskapet hvilke av de påståtte overtredelsene som er gitt hvilken vekt i vurderingen av vilkårene for å konstatere brudd på alkoholloven. Det er også uklart hvilken betydning vedtaket vil kunne få i en eventuell fremtidig sak.
- (16) I tilknytning til Helsedirektoratets vurdering av Grunnloven § 37, påpeker Oslo Håndverksdestilleri at prinsesse Märtha Louise ikke har noen kommersiell interesse i involveringen med produksjonen og lanseringen av produktet, og at prinsesse Märtha Louises næringsvirksomhet ikke har vært involvert i denne prosessen. Oslo Håndverksdestilleri har forholdt seg til prinsesse Märtha Louise som en privatperson som ønsket å få produsert en egen gin til sitt private bryllup. Produksjonen av OHD Pink Gin var et privat initiativ fra prinsesse Märtha Louise og Durek Verrett. Oslo Håndverksdestilleri tilbyr slike tjenester også til andre private, hoteller og kommersielle aktører. Selskapet har i forbindelse med utarbeidelsen av produktet fulgt en ordinær prosess når en privatperson eller et selskap ønsker å utvikle et særegent produkt. Ved produksjonen av den typen produkter som denne saken gjelder, er det vanlig at distribusjon av produktet skjer innenfor Vinmonopolets distribusjonsnett. Gjeldende lovgivning kan ikke forstås slik at Oslo Håndverksdestilleri måtte nekte prinsesse Märtha Louise å utvikle en egen gin som selskapet gjennom lovlige kanaler kan selge, for å unngå overtredelser av alkohollovens bestemmelser.
- (17) Den opprinnelige etiketten innebar ikke et brudd på alkohollovens reklameforbud, ettersom det ikke var noen elementer på etiketten som særlig skulle tiltrekke seg forbrukernes oppmerksom. Etiketten fremsto, slik Helsedirektoratet selv har påpekt i vedtaket, til forveksling lik selskapets ordinære gin. Det faktum at monogrammet først var synlig på baksiden av flasken og skriften med informasjon om at produktet er laget til prinsesse Märtha Louise og Durek Verrett bryllup var ført i svært liten font, trekker også i retning av etiketten ikke er omfattet av reklameforbudet.
- (18) Lanseringsarrangementet var et privat lukket selskap initiert av prinsesse Märtha Louise, og gjestelisten var utarbeidet av prinsesse Märtha Louise og Durek Verrett. Oslo Håndverksdestilleri var arrangør av arrangementet og har ved gjennomføringen overholdt alkoholloven. Selskapet anfører at bruk av Oslo Håndverksdestilleri, CASK og Fentimans logo på invitasjonen til private arrangementer, ikke kan innebære at arrangementene skal

anses som kommersielle. Oslo Håndverksdestilleri kan ikke holdes ansvarlig for hvilke personer en kunde velger å invitere til et lukket og privat arrangement.

Helsedirektoratet har i det vesentlige anført:

- (19) Når det gjelder anførselen om at vedtaket er basert på uriktige opplysninger og feilaktig faktagrunnlag viser Helsedirektoratet til at vedtaket er fattet med utgangspunkt i de opplysningene som er mottatt av Oslo Håndverksdestilleri, og Carina Scheele Carlsen på vegne av prinsesse Märtha Louise og Durek Verrett.
- (20) Overordnet presiserer Helsedirektoratet at vedtaket ikke er rettet mot forhold i privat sammenheng. Vedtaket er knyttet til Oslo Håndverksdestilleris kommersielle virksomhet som produsent av produktet OHD Pink Gin. Grunnloven § 37 ble kun vurdert av prosessuelle grunner fordi det var nødvendig å vurdere Helsedirektoratets handlingsrom ved tilsynet. Det forhold at prinsesse Märtha Louise og Durek Verrett ønsket en spesiallaget gin til sitt bryllup har ikke vært et aktuelt tema i vedtaket. Vedtaket retter seg mot markedsføring av OHD Pink Gin. I den forbindelse vises det til at etiketten med monogrammet ikke bare var tenkt/planlagt brukt i bryllupet, og at utgangspunktet og det relevante for tilsynssynssaken var at produktet var tilgjengelig for salg til enhver som ønsket å kjøpe det hos Vinmonopolet.
- (21) Den opprinnelige etiketten utgjorde et brudd på alkohollovens reklameforbud. Etiketter må i seg selv overholde reklameforbudet, og det gjelder ingen unntak for plassering på baksiden av flasken eller for størrelser på skriften på ulovlige elementer.
- (22) Oslo Håndverksdestilleris påstand om at lanseringsarrangementet var et privat lukket arrangement initiert av prinsesse Märtha Louise står i motstrid til det selskapet selv har uttalt tidligere i saken. Oslo Håndverksdestilleris handlinger og uttalelser i saken kan ikke tolkes på annen måte enn at selskapet som alkoholaktør har sponset et arrangement for å markedsføre sin virksomhet og sine alkoholprodukter. Lanseringsarrangementet og pressedekningen av dette har hatt betydelige markedsføringsmessige interesser knyttet til å øke salget av OHD Pink Gin. Dette gjelder selv om lanseringsarrangementet også kan ha vært ment som et hyggelig arrangement for prinsesse Märtha Louise og Durek Verrett. Medieomtale om en merkevare/produsent sammen med kjente personer er også noe som kan ha betydning for selskapets merkevarebygging generelt. Selv om det bare var inviterte gjester som fikk delta på lanseringsarrangementet, utgjorde arrangementet likevel massekommunikasjon. Arrangementets gjester mottok enveisstyrt informasjon fra Oslo Håndverksdestilleri, i motsetning til for eksempel individuell veiledning av kunder som henvender seg til virksomheten. Informasjon om produktet og arrangementet nådde også ut til flere mottakere enn de inviterte gjestene, ved at det var invitert journalister til arrangementet.

Markedsrådets vurdering

- (23) Markedsrådet skal ta stilling til Oslo Håndverksdestilleri AS's klage 27. september 2024 over Helsedirektoratets vedtak 29. august 2024. I vedtaket konkluderte Helsedirektoratet med at Oslo Håndverksdestilleri hadde brutt alkohollovens reklameforbud i § 9-2 og forbudet mot å dele ut alkoholholdig drikk til forbruker i markedsføringsøyemed, jf. alkoholloven § 8-6a.
- (24) Det er ikke omtvistet at de påståtte overtredelsene i denne saken hadde skjedd eller var opphørt på Helsedirektoratets vedtakstidspunkt. Helsedirektoratet har lagt til grunn at det

ikke foreligger grunnlag for å sanksjonere forholdene. Helsedirektoratets avgjørelse innebar derfor utelukkende en konstatering av at Oslo Håndverksdestilleri hadde brutt alkohollovens reklameforbud i § 9-2 og forbudet mot å dele ut alkoholholdig drikk til forbruker i markedsføringsøyemed i alkoholloven § 8-6a.

- (25) Helsedirektoratet har i innstillingen til Markedsrådet datert 11. november 2024 redegjort for sitt syn på spørsmålet vedrørende deres kompetanse til å treffe vedtaket i denne saken. Oslo Håndverksdestilleri har ikke bestridt at Helsedirektoratet har kompetanse til å fatte et selvstendig vedtak som konstaterer at det har skjedd en overtredelse, etter at overtredelsen har skjedd eller er opphørt, uten at det er ilagt en sanksjon for lovbruddene. Markedsrådet kan prøve alle sider av saken, herunder ta hensyn til nye omstendigheter og ta opp forhold som ikke er berørt av klageren, jf. forvaltningsloven § 34 andre ledd.
- (26) Spørsmålet om Helsedirektoratet hadde kompetanse til å fatte vedtaket i denne saken, må sees i sammenheng med om, og i så fall i hvilken grad, avgjørelsen er «bestemmende» for rettigheter og plikter, jf. forvaltningsloven § 2. Dette er ett av vilkårene for at en avgjørelse skal anses som et enkeltvedtak som kan påklages etter reglene i forvaltningsloven kapittel VI.
- (27) Et enkeltvedtak er en avgjørelse som treffes under utøving av offentlig myndighet og som er bestemmende for rettigheter eller plikter til en eller flere bestemte personer, jf. forvaltningsloven § 2 første ledd bokstav a, jf. § 2 første ledd bokstav b. Det er på det rene at Helsedirektoratet har truffet en avgjørelse under utøving av offentlig myndighet som gjelder en eller flere bestemte personer. Spørsmålet er om avgjørelsen er bestemmende for Oslo Håndverksdestilleris rettigheter og plikter. I den forbindelse må rettigheter og plikter forstås på samme måte som begrepet rettsstilling, se blant annet Eckhoff og Smith, Forvaltningsrett, 12. utgave 2022, side 266.
- (28) Ved vurderingen av om avgjørelsen er bestemmende for Oslo Håndverksdestilleris rettsstilling, må det for det første skilles mellom rettslig bindende vedtak og andre ikke-bindende uttalelser, inkludert uttalelser som bygger på at det er begått lovbrudd, jf. Prop. 62 L (2015-2016) side 106. Slike ikke-bindende uttalelser bygger på forvaltningsorganets alminnelige kompetanse til å drive tilsyn etter loven og anses i utgangspunktet ikke som enkeltvedtak.
- (29) Det er antatt at det med «bestemmende» siktes til avgjørelser som med bindende virkning avgjør om en rett eller plikt foreligger, se blant annet SOMB-2008-48. I den saken hadde Statens legemiddelverk i brev til en legemiddelprodusent påpekt «ulovlig markedsføring av reseptpliktig legemiddel rettet mot allmennheten». Legemiddelverket konstaterte at det aktuelle informasjonsmaterialet, som ble ansett å være utformet i den hensikt å fremme salget av en ny type p-piller, representerte et «brudd på regelverket». Det ble anmodet om at markedsføringen ble stanset, og bedt om «omgående tilbakemelding» på at anmodningen ville bli tatt til følge. Brevet ble også etter kort tid lagt ut på Legemiddelverkets hjemmesider under overskriften «[a]vgjørelser fra Statens legemiddelverk om reklame». Sivilombudet uttalte at det avgjørende er om påpekningen kan sies å utgjøre et «selvstendig rettslig grunnlag». Selv om legemiddelverket hadde uttalt seg på en måte som lå tett opp mot et pålegg, var ikke selskapets rettigheter og plikter endret gjennom påpekningen som var gjort.

- (30) Justisdepartementets lovavdeling har avgitt en tolkningsuttalelse i JDLOV-1998-554 E vedrørende spørsmålet om reaksjonsformen påpekning av plikt er et enkeltvedtak i forvaltningslovens forstand. Lovavdelingen uttalte i den forbindelse at:

«Når en plikt allerede følger av lov, forskrift eller enkeltvedtak, vil imidlertid det at tilsynsmyndigheten påpeker at plikten ikke er oppfylt, ikke være «bestemmende» for pliktens eksistens eller innhold. At virksomheten i praksis kan føle seg bundet av tilsynsmyndighetens syn, medfører ikke at det er stiftet en ny plikt for virksomheten. Tilsynsmyndighetens henvendelse skaper ikke noe nytt rettsgrunnlag for virksomhetens plikt til å utføre korrigerende tiltak. Bare dersom tilsynsmyndighetens påpeking skal utgjøre et selvstendig rettsgrunnlag, uavhengig av det opprinnelige vedtaket, kan det betraktes som et enkeltvedtak.»

- (31) I Karnov kommentarutgave i merknadene til forvaltningsloven § 2 er det lagt til grunn at «bestemmende» innebærer at avgjørelsen må stifte, endre eller oppheve en rett, plikt eller kompetanse. Videre står det at:

«En avgjørelse om å påberope rettigheter eller plikter som følger direkte av loven, er heller ikke "bestemmende", jf. Rt-2013-116 avsnitt 56. I slike tilfeller er det loven, og ikke avgjørelsen, som gir grunnlag for rettigheten eller plikten. Avgjørelsen vil dermed bare kunne være "bestemmende" der loven eller forskriften er en kompetansenorm (som bare gir grunnlag for rettigheter eller plikter dersom kompetansen utøves i et individuelt tilfelle) og ikke en pliktnorm (som har virkning i seg selv).

Det forekommer at forvaltningen gir uttrykk for hvordan en lov- eller forskriftsbestemmelse er å forstå, eller hvorvidt den kommer til anvendelse i et konkret tilfelle. En avgjørelse av slike spørsmål, uten at forvaltningen samtidig avgjør den underliggende saken som rettsspørsmålene knytter seg til, er ikke «bestemmende». Unntak vil imidlertid gjelde dersom forvaltningen har fått myndighet til å avgi bindende forhåndsuttalelser.»

- (32) Det samme er lagt til grunn i juridisk teori. Eckhoff og Smith skriver at

«Bestemmende for rettigheter eller plikter er for det første avgjørelser som går ut på å stifte, oppheve eller begrense en rett eller plikt. [...] Bestemmende for rettigheter eller plikter er også avgjørelser som går ut på å slå fast med bindende virkning om en rett eller plikt foreligger etter de generelle reglene på området, og hvilket innhold den i tilfelle har. [...] Det er likevel bare utsagn som *i seg selv* er bindende, som er «bestemmende» for rettigheter eller plikter. Hvis en rett eller plikt følger direkte av loven, slik at forvaltningen kan nøye seg med å *informere* om eller *konstatere* hva som i alle tilfeller gjelder, blir det altså ikke tale om «vedtak» i lovens forstand.», jf. Eckhoff og Smith, Forvaltningsrett, 12. utgave 2022, side 267.

- (33) Helsedirektoratet har anført at selv om forholdene er opphørt, og pålegg om retting og tvangsmulkt ikke kan benyttes, innebærer avgjørelsen at det settes grenser for hva slags handlinger Oslo Håndverksdestilleri har lov til å gjøre og ikke innenfor rammen av alkohollovens reklameforbud. Helsedirektoratet viser til at slik myndighetsutøvelse i praksis innebærer et forbud knyttet til klagers handlefrihet.
- (34) Vedtaket innebærer at Helsedirektoratet har tatt endelig standpunkt til om de påståtte overtredelsene i saken utgjorde brudd på alkohollovens reklameforbud. Det er likevel

uklart for Markedsrådet hvilke rettsvirkninger avgjørelsen har for Oslo Håndverksdestilleris rettsstilling, og i hvilken grad avgjørelsen er «bestemmende» for selskapets rettigheter og plikter, jf. forvaltningsloven § 2. Avgjørelsen har på nåværende tidspunkt ikke noen åpenbare direkte rettslige konsekvenser for selskapet, og avgjørelsen har flere likhetstrekk med en advarsel eller påpekning av plikt. Det er på det rene at Helsedirektoratet kun har tatt stilling til om forhold som hadde skjedd eller var opphørt på vedtakstidspunktet, var i strid med alkoholloven. Vedtaket utgjør da ikke et selvstendig grunnlag for forbud mot fremtidige brudd på alkoholloven. Det er loven, og ikke vedtaket, som setter grenser for hva slags handlinger Oslo Håndverksdestilleri har lov til å gjøre og ikke innenfor rammene av alkohollovens reklameforbud etter § 9-2. Dette må gjelde selv om vedtaket også fastslår noe av innholdet i bestemmelsen.

- (35) Helsedirektoratet har anført at avgjørelsen er bestemmende for Oslo Håndverksdestilleris rettsstilling, ved at vedtaket kan få betydning for vurderingen av illeggelse av sanksjoner mot selskapet ved eventuelle fremtidige overtredelser av alkoholloven. Det er vist særlig til hjemmelen for inndragning av bevilling, jf. alkoholloven § 6-10, jf. § 6-2 og illeggelse av forhåndsfastsatt tvangsmulkt, jf. alkoholloven § 9-4 syvende ledd.
- (36) I denne forbindelse er det ikke klart for Markedsrådet hvilken rettsvirkning Helsedirektoratet har ment at vedtaket skal ha ved eventuelle fremtidige brudd på alkoholloven. Dersom vedtaket i realiteten kun er en påpekning av lovbrudd og en advarsel om at overtredelsen vil inngå i vurderingen av illeggelse av sanksjoner i eventuelle fremtidige saker, er det tvilsomt om avgjørelsen er «bestemmende» for Oslo Håndverksdestilleris rettsstilling. På samme måte som ovenfor vil det da være loven, og ikke avgjørelsen, som regulerer rettighetene og pliktene til selskapet. Oslo Håndverksdestilleris rettsstilling vil i et slikt tilfelle bli ivaretatt ved en fornyet prøving av forholdene ved den fremtidige saken, og det er først et slikt vedtak som vil være bestemmende for selskapets rettsstilling.
- (37) Dersom Helsedirektoratet derimot har ment at vedtaket innebærer at de påståtte overtredelsene legges til grunn som et konstatert faktum i eventuelle fremtidige saker, slik at det ikke kan skje en fornyet prøving av forholdene, vil avgjørelsen trolig være «bestemmende» for Oslo Håndverksdestilleris rettsstilling. I lys av Helsedirektoratets redegjørelse om deres vedtakskompetanse er det mest naturlig å forstå vedtaket på denne sistnevnte måten. Vedtaket har i så fall karakter av å være et stadfestelses- eller fastsettelsesvedtak. I motsetning til ikke-bindende uttalelser, inkludert påpekning av plikt, må stadfestelses- eller fastsettelsesvedtak ha tilstrekkelig hjemmel i lov. Slik saken er opplyst er det ikke klart for Markedsrådet om Helsedirektoratet har hjemmel til å fatte slike vedtak. Markedsrådet kan prøve alle sider av «saken», jf. forvaltningsloven § 34 andre ledd. Dette innebærer at Markedsrådet i utgangspunktet også kan prøve forhold som er konstatert i et tidligere vedtak, ved senere vedtak om illeggelse av sanksjoner som bygger på slike forutgående forhold. Unntak fra dette utgangspunktet krever hjemmel i lov.
- (38) Hverken alkoholloven, forvaltningsloven eller alkoholforskriften regulerer spørsmålet direkte. Helsedirektoratet viser til at siden det foreligger hjemmel til å fatte vedtak om retting og tvangsmulkt, jf. alkoholloven § 9-4 første ledd, kan det fra et mer til det mindre synspunkt trekkes en slutning om at det også foreligger hjemmel til å fatte vedtak som kun konstaterer at en overtredelse har funnet sted.

- (39) Alkoholloven § 9-4 har som formål å stanse pågående brudd på alkohollovens reklameforbud og retter seg i utgangspunktet ikke mot forhold som har skjedd eller er opphørt. I Ot.prp. nr. 42 (2001-2002) side 12 blir det vist til at innføringen av hjemmel til å pålegge retting og tvangsmulkt var for å stanse overtredelse av alkohollovens reklameforbud. På side 14 i proposisjonen uttales det også at dersom tilsynsmyndighetene vurderer å fatte vedtak om retting, eventuelt tvangsmulkt, men det forut for vedtaket er klart at parten vil rette forholdet, vil det normalt ikke være hensiktsmessig å treffe et formelt enkeltvedtak. Markedsrådet er etter dette ikke enig i at et fra det mer til det mindre synspunkt av alkoholloven § 9-4 kan gi tilstrekkelig hjemmel til å fatte vedtaket i denne saken.
- (40) Ved andre rettsfelt der tilsynsmyndighetene er gitt adgang til å fatte stadfestelses- eller fastsettelsesvedtak, fremgår det enten direkte av ordlyden eller av forarbeidene at det er hjemmel til å fatte slike vedtak. Det følger blant annet av lov 17. april 2020 nr. 29 om god handelsskikk i dagligvarekjeden § 15 andre ledd at «Dagligvaretilsynet kan også treffe vedtak som stadfester at det har skjedd en overtredelse av en eller flere av bestemmelsene i §§ 3 til 10». På konkurranserettens område er det forutsatt i forarbeidene til lov 5. mars 2004 nr. 12 om konkurranse mellom foretak og kontroll med foretakssammenslutninger (konkurranseloven) at Konkurransetilsynet har hjemmel til å fatte fastsettelsesvedtak. I Ot.prp. nr. 6 (2003-2004) side 70, jf. NOU 2003: 12 side 67 uttales det at «[i] saker hvor overtredelsen er opphørt, forutsetter utvalget at Konkurransetilsynet [...] kan konstatere at det har foreligget en overtredelse, uten at det er nødvendig med en særlig presisering av dette i loven».
- (41) Den omstendighet at det ikke foreligger en særskilt hjemmel i alkoholloven eller alkoholforskriften til å fatte stadfestelses- eller fastsettelsesvedtak, og en eventuell adgang ikke er omtalt i forarbeidene, tilsier at vedtaket i denne saken ikke har tilstrekkelig hjemmel i lov.

Konklusjon

- (42) Det er tvilsomt for Markedsrådet om Helsedirektoratets avgjørelse er et enkeltvedtak som kan påklages, og gitt at avgjørelsen er «bestemmende» for Oslo håndverksdestilleris rettsstilling, er hjemmelsgrunnlaget for vedtaket uklart. Helsedirektoratet har ikke vurdert og begrunnet dette tilstrekkelig i vedtaket eller innstillingen til at Markedsrådet kan ta endelig stilling til saken.

Vedtak

- (43) Markedsrådet fatter etter dette følgende vedtak:

Helsedirektoratets vedtak oppheves.

- (44) Vedtaket er enstemmig.

Dokumentet er elektronisk godkjent og har ingen signatur